

— *Novella* —

Az a tudat, hogy úgylis el fog menni, új lökést adott Eszter életének. Már nem látta börtönnek a falut, amely fogva tartja, hanem egy megállóhelynek, egy szigetnek, ahová az élet, mint hajótöröttet kivetette. Tőle függ, hogyan fogja föl a helyzetet. Miért ne tölthetné el kellemesen?! Folyjon hát a felhőtlen, gondtalan levegőbeélés szabadjára! Azután úgylis jön a kómoly munka, az új, tartalmasabb életre készülődés.

Közeledni kezdett a faluhoz. Ismerettséget keresett, nem céltalanul bolyongva, hogy odatorleszkedjék ahhoz, akit a bohókás véletlen eléje hoz, hanem megkereste a hozzávaló korúakat. Nem bánta meg. Egész más ütemet kaptak napjai. Két úgynevezett tanult lány-nyal pajtáskodott össze. Az egyik egy horvát kislány volt, Emilike, a másik Céci, a hivatalnoklány. Megpróbált az ő szemükkel nézni, az ő szívükkel bohóskodni, vasárnapi nagy sétálásokat lebonyolítani és boldog volt, hogy ez sikerült. Sőt bosszankodott, hogy annyi üres, tétlen napra kárhoztatta magát, amikor kéznél volt ez az élénk kis lánytársaság.

Most látta, mennyire meg tud változni, föltárukozni és új oldalról megmutatkozni a világ, ha azon a szemüvegen át nézi, amit csacska szavakon keresztül ez a két falusi fruska tart eléje. Szinte más színben tűnik a környék, mint onnan az emeleti ablakból. Eddig azt hitte, lakatlan szigetre tévedt, nincs egy lánynak való jelentősebb ember a közelben, csupa házasember, munkájukba, családi bonyodalmaikba merült férfiak. Azt hitte, nincs valamirevaló férfi messzi környéken, azon az elegáns vékonydongájú öreg legényen kívül, aki divatos felöltőt hord, néha fehér kesztyűt húz, s úgy áll ki az irodaajtóba, mintha mindenkivel lóhátról beszélne. Gazdája megbízásából egy birtok maradványait adogatja el, úgynevezett tisztartó címen. Ez a szál köti a faluhoz, pár hónap, egy év és megy Amerikába valami jótételek nagybácsi meghívására. No és a másik, a szintén nőtlenszámba menő gazdag malmos?! Már nemcsak a Bá-

nátban vásárolja a tönkrement ócska malmokat, hogy föllendítve tulajdonon rajtuk, hanem a Tizántúlra is átmegy, ha valami jó üzletet megszimatol. Az ilyen embernek a feje mindig tervektől gőzölög, nagyvárosban is otthon érzi magát, messzi földről kínálgatják neki a híres eladólányokat. Az ilyen elnéz a falusi fruska fölött még akkor is, ha érettségije van.

Két egyszerű, csacska fruska szájából kellett megtudnia, hogy ho-hó, van itt mozgalmasság, nyüzsgönek a házasulandók.

Céci szegény hivatalnoklány volt. A község házában dolgozott és a szüleit segítette. Szintén sokat csacsogott, de legbensőbb vívódásairól nem beszélt. Jóval később derült ki, milyen hegyes török között jár, annyi elárvult falusi férfiember közt, a közéjük került tisztességes hivatalnoklány. Szegény mosolygott, tette magát, mint aki nem hall és nem lát a sokszor nem is szándékos trágárkodásban. Itt fürdött meg és lubickolt lelkileg Emiliék padján, vagy az állomás felé vezető fasorban sétáikon, lánytársaságban.

Emili volt a legfiatalabb és legderűsebb lélek közöttük. Egyetlen leánya volt a fiatalon özvegyiségre jutott, elfalusiasodott, fonnyadó teremtésnek. Ötven hold föld volt a hozománya. Ez a nagy szám nem vette el a jó eszét, nem volt elkényeztetett, sem gögös. Igaz, a földjük sovány bókai föld, a szikes tájékról, azután árván nőtt fel, örökké óvakodva. Édesanyja korán magára maradt, minden teher a nyakában. Dehogy tudta szaporítani a földeket, inkább nagyon is meg kellett vetni a lábát, felesek felett örködni, kimérten élni, csakhogy az áldott, az örökölt föld ennek a kicsi lánynak megmaradjon.

Hanem az a szó: „ötven hold” mégis nagyon csiklandós szó. Szaga van ennek a szónak, mint a bolondító kőrifavirágnak. Messzi földre eléri és tódulnak hírére a házasulandó fiatal emberek. Az ötven hold hírére megmozdul, aki ép kézláb, valamire való legény ötven kilométer körzetben. S Milike csak nevet, tudja, azt tehet amit akar. Az édesanyja imádja, nem sietős a dolog, úgy élnek ők ketten, mint egy szív egy lélek, csendes falusi egyszerűségben. Bár teher a föld, legalább arra legyen jó, hogy megszerezzék rajta ennek a csupaszív teremtésnek az igazi boldogító élettársat.

Milikének fénylik a szeme. Nem szeret hencgni, néha mégis kikottyantja az újdonságot. Már megint érdeklődők jártak a házuk táján. Szelesen gyerekesen árulkodik saját magáról. A tavalyi farsangon 18 kérője volt. Az idén eddig csak kettő, meg egy félig. Nem érti?? Mi lehet az oka? Biztosan még nincs itt a szezon! Dől a padon, úgy neveti az ügyet. Eszeágában sincs még férjhez menni. Az édesanyja nem is erőlteti. Tizenhét éves sincs. Tavaly alig lépett a tizenhatodik évébe és boldog gyerekségét már mennyien háborgatták.

Eszter meresztette a szemét. Lehetséges? Ilyen falusi gyereklányka körül ilyen forgalom van?! Ó meg egy fia kérőt eddigi életé-

ben nem látott. Kíváncsian érdeklődik. Hol van? Hol található az a sok férfiember? Hónapok óta itt él, de még egynek se látta színét sem. Bár messziről az árnyékát megmutatták volna. Ni ez, Ni amaz. „Hja hét lakat alatt őrzik”. Egyik faluban is, másikban is akad. Van közöttük mindenféle. Jómódú iparos, most önállósuló kereskedő, városi hivatalnok, tanyás gazda, kényes gazdag parasztfiú, úrigyerek... lehet válogatni. S vallás, nemzetiség ilyenkor nem számít. A föld előtt minden korlát lehullik.

Gyönyörű ősz volt. Hosszú, végeszakadatlan. Még novemberben is mintha szeptember lett volna. Mintha a sors mégegyszer ki akarta volna tombolni magát és mindenféle javakkal mégegyszer elhalmozni a szenvedésre ítélt családot. Annyi káposzta termett abban az évben Bókán, mint még soha. Folyt a szállítás, örökké társaság a rakodás körül. Csupa vig ember. A jó vásár öröme este mulatoztak. A resti ablakai késő éjjelig világosak voltak. Eszter apja minden este mámorosan feküdt le. Édesanyja sűrűn emlegette.

— Nem jó helyre jöttünk mi ide!

Eszter a lányokkal mindennap nagy sétát tett. Este kószáltak a vonatnál. Ő volt a legvígabb. Tetszett a szerep, hogy ő mulattathatja a többieket. Nem sejtette, hogy életének legfelhőtlenebb napjait éli. Az útlevelekérvényt beadták, most csak türelmesen várni kell. Hosszadalmas az ilyesmi, de egyszer az is meglesz. Az első félévről lekészt. Nem baj, legalább együtt volt az öregekkel. Mi az egy elvesztett félév, amikor tizenkilenc éves az ember?!

Azután rászakadt a falura a tél. December. Január. Beszorultak a lakásba. Vége volt a sétálásoknak. Misi és Gyuszi hazaruccanása hozott olykor némi élénkséget a házba. Egyszer gyalog jöttek. Lekészték a vonatot. Kegyetlen szé! fújhatott. Tiszta veres volt a képük, s a vasutas sapka alól kimaradt fülük bíborszínűre fagyva. Negyedóráig nyomkodták, hogy a szegény meggyötört fül magához térjen. Módráné a kezét csapkodta.

— Van nektek eszetek? Ilyen hidegben?

Az út nincs messze, 4—5 kilométer. Ki gondol ilyen vacak, fagyos szélre? Elhatározták, hogy ma itthon vacsoráznak. hát nekivágtak. Módráné sopánkodott, közben melegedett a szíve.

Unalmas téli napok elébe néztek. Eszter fél lelkével már távol járt. Elábrándozott, milyen lesz új élete, hogyan osztja be a napjait, hogy fog tanulni, hogy helyezkedik el a rokonoknál újra Szegeden. Mert persze Szegeden telepszik le. Ekkor úgy alapjában megrázkódott az unalmas tél. Egy fiatal katona érkezett a faluba szabadságra. Milike észrevette az emeleti ablakból nyomban, ahogy a vonatról leszállt. Felélénkülve törölgette a párás ablakot és meresztgette a szemét „Te, ez az unokabátyám, a Sándor, bizisten ő ez a katona!”

Eszter is kinézett abban az irányban, de már csak a hátát láthatta. Szép magas gyerek volt, csinos egyenruhában. A lovasoknál szolgálhatott, mert szép hosszú csizmát viselt és fényes sarkantyú pengett a csizma sarkán. Emilikének nem volt nyugta.

— Futok haza. Ott megy el a házunk előtt, biztos betér hozzánk.

Valóban ő volt. A fiú vidám, életrevaló gyerek volt. Nem sokat fanyalgott jobbra-balra, hanem nyakig belesodródott a kínálkozó társaságba.

Hosszú hónapok után ez volt az első épkézláb férfi, aki Eszter közvetlen közelségébe került. Eszébe se jutott távol tartani. A sors adta, a sors cselekedte, legyen az akarata szerint. Minden mellékgonlat nélkül, — hiszen akkor már az útlevél útban volt, — kereste a társaságát, alkalmakat teremtett, kísértette magát vele. Többször bejárt Milikéhez, ahol véletlenül találkoztak. Kihívta őket vendégségbe. Valahogy Gyuszi is, ha alkalmilag otthon volt, fölcsapott a másik két lány vidámitójának. Így jó kis társaság verbuválódott. Nagyszerű kártyázásokat, társasjátékokat rendeztek. Csaltak szemtelenül és szemtől szembe; ugratták, húzták egymást, amit boldog, fiatal szellem csak ki tud találni.

Hogy mit jelent egy ilyen egészséges fiatal férfi jelenléte, hogy megvilágítják ezt a falusi férfiéhséget, amiben élnek, ezt csak az látja, aki maga is benne van. Eszter előtt egyik legmaradandóbb kép lett egy jelenet az első napokból. Viharos este volt. Eszter ottszorult éjszakára Milikééknél. Már lefeküdni készültek, amikor Sándor is váratlanul betoppant. Természetesen még szórakoztak egy kicsit és mivel a vihar fokozódott, a fiút is ott tartották. Különös egy helyzet. Egy kedves fiatal nagynéni s két nagyszemű, meghökölt lány egyetlen férfivel. Tudattalanul is felborzolta érzéseiket. A fiúnak a hideg szobában ágyaztak, hanem félig levetkőzni és a csizmát lehúzni itt kellett néki a melegben. Ez lett az est fénypontja, a csizmahúzás. Szép, fess, hosszú csizma volt, szűk, legényes. Sehogy se akart lejönni. Hiába erőlködött, vörösödött a gyerek, nem ment. A fiú bevallotta, a hiba onnan ered, hogy mindig mások húzzák le a csizmáját. Vagy az otthonvalók, vagy a pajtásai. A nagynéni vállalta az áldozatot legelőször. Jó rokonként ráncigálta öcskösét, s annak ugyancsak vigyázni kellett, hogy le ne pottyanjon a földre. Viharos jókedvet fakasztott a jelenet, bár Cila néni megígérte, ha lent lesz, fejbekólintja, hogy máskor ilyen csizmát ne csináltasson. Mili volt soron. Oly radikálisan fogott hozzá, hogy a csizma valóban lerántódott. de úgy, hogy Mili kezében a csizmával, félig hanyattesett.

A fiú már rég lefeküdt, a másik szobában forgolódott, hanem a csizma az ott maradt a kemence mellett. Mi mindent tud egy ilyen csizma kelteni! Mennyi gondolatot, ingerkedő jókedvet fakasztani.

Mi mindenre képes egy ilyen ártatlan férfi lábbeli! Mintha csak csiklandozta vagy cirogatta volna őket, símogatták a tekintetükkel, beszéltek hozzá. Reggel is, amikor felébredtek ez volt az első, amit megláttak. Mint egy különleges, felcsigázó, élő valami mosolygott a szoba közepén a magányos csizma.

Eszter szemét is megcirogatta. Mint pille a láng felé, úgy törtétt a két ártatlan, egymás közelségére ítélt fiatal egymás felé. Egymás mellett sétálgattak, ha sötét volt, már egymásba karoltak s a társasjáték köpönyege alatt szemérmetlenül összecsókolóztak. Ha a játék úgy hozta, hogy „no most senki se nézzen ide”, úgy egymásba faltak, hogy még a foguk is összekoccant. A sors még egyszer kinyújtotta segítő kezét a fiú kezével, Eszter felé. Meneküljön! Csak lesz esze és belekapaszkodik! Talán a háttérben Eszter anyja is csendesen fohászokodott. Bár itthon tartaná az a hosszú gyerek, bár megmaradnának egymás mellett, mennyi gondtól szabadulna meg. Ám, mint afféle jó anya, hallgatott, mindent a jó sorsra bízva. Ha neki van rendelve, úgyis egymáséj lesznek.

Benne voltak a farsangban. Gyuszi és Misi bált rendeztek állomáshelyükön és meghívták a bókai társaságot. Alkalmas vonat nem volt a délutáni órákban, ezért pályakocsira telepedett az egész társaság és hajtó embereket fogadtak. Alig értek föl annyian voltak a a bálózók. Eszter a legkábább lelkiállapotban sodródott a többiekkel. Megszűnt gondolkodni, egyszerűen nem akart gondolkodni. Csinos volt ez a hosszú horvát gyerek, szép fogsorú, egészséges nevetésű. Jólesett mellette lenni, odabillenteni kicsit fejét a karjához. Minden nagyon jó így ahogy van, csak nem gondolkodni. Nem gondolkodni.

Pedig érzékeit akkor már egy másik mámor is igénybe veszi, s ez boldogítóbb, de egyúttal megsanyargatóbb minden más mámor-nál. Rosszabb mint az ital, rosszabb mint a kártya, kínzóbb mint a fősვნყség, a zsgoriság vagy akármilyen más szenvedély, mert amazok mégis a maguk életét élik, de ő kilép önmagából és a mások igazi, vagy elképzelt sorsát vergődi el, amelynek soha sincs vége... Gyerekkorától kíséri ez a hajlam. Félti, takargatja. Nem értik meg, kinevethetik. Misi a legszemfülesebb fivére, ha megtalálja a jegyzeteit színházat játszik és közröhejt próbál vele teremteni, pedig Eszter már tudja, hogy ellenállhatatlan erő viszi az alkotó élet felé. Amikor az útlevelért harcolt, nemcsak a főiskoláért küzdött, hanem hogy képzetesebb legyen és felkészüljön arra az életre, amely felé a tehetsége hajtja. Megragadja a sors kerekét és megkeresi és érvényesülés útját. Démonok és jó szellemek harcolnak a feje fölött, fogaikat csattogtatják. Csak ha valaki fel tudná ismerni melyik a démon és melyik a jó szellem...

Szép fehér ruhája van és fehér bálicipője. Ott hallgatnak az ölében a dobozban. A ruhát édesanyja fél délelőtt vasalta, csupa fo-

dor, csupa ragyogás. Ki gondolta volna, hogy egy ilyen egyszerű kis ruha egy szerető anya tünderkezében micsoda remekművé válik. Csacska kis dallam motoszkált a fülében, azon méláz. Sándor mellette ül a pályakocsin, fogják a doboz spárgáját, le ne essen majd a zökkenőnél. A malmos is velük van, közéjük borzol a szavával, mint akit ingerel az egymástértő pár nagy összetartozása. A társasághoz tartozik egy szép, fiatal asszony, Emiliék vendége Beográdból, katonatiszt férjével. A pályakocsi közepén Modráné ül magábaomlva, mintha beteg volna.

A pályakocsi lassan elindul. Először tolják, míg a váltóig elérnek. Eszter édesapja gyalogosan kíséri a társaságot. Megint mámoros. Az utóbbi időben napközben is sokszor fényes a szeme. Sűrűn részeg. Most is rendetlen az öltözéke (míg ő maga „százfodros” pilleruhát visz a skatulyában!) Apja nagy posztócsizmát visel, amit csak a hajnali vonatokhoz szokott fölvenni. Kurta bundáját lebegtetji a szél. Néha dudorászik, néha zagyvaságokat beszél és kiabál „fel a kocsi!” Eszter szemrehányóan tekint rá. Hát nem tudott bár most az egyszer józan maradni, amikor ő bálba megy! Hát most is szégyeníteni kell, lealázni a családot? Modráné helyzete a legnehezebb. Emitt egyetlen lánya, a nagylány, akit először visz bálba, s amott az öreg, rendetlen ember, akit most magára hagy a részeg ténfergésben. Visson-e hozzá, ragadja meg a karját és hurcolja-e magával a nevetség és helyzetből, vagy maradjon, bízza a jó sorsra?

Eszter lezállt, belekarolt apjába és megfordította az állomás felé.

— Tata, kérlek, menj szépen vissza! Ne búsítsd a mamát! Gondolhatod, milyen nehéz most itthagyni téged... és kérlek, ne rontsd el a bálomat, ne rontsd el az én multságomat.

Modra belecsókoljt az arcába, összekócolta a haját, úgy motyogta:

— Menjetek csak, menjetek, kislányom.

Eszter visszaült a helyére. A munkások erősebben meghajtották a pályokicsit, nyílsebesen kezdett szaladni a síneken. Modra meglengette zilált ősz feje fölött a sapkát és mégis, mégis visszafordult. Eszter amíg él, nem felejtí el legszebb báljának legmegrendítőbb képét, azt az őszhajú, egyre távolodó öreg, részeg embert, apját, aki az állomás felé tántorog a váltók között.